

Opmaken en neerleggen van de geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerde jaarverslag

1. VERPLICHTING TOT CONSOLIDATIE

1.1. ALGEMEEN

De verplichting tot het opmaken en neerleggen van de geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerde jaarverslag is wettelijk geregeld door de artikelen 108 tot 121 van het Wetboek van vennootschappen (hierna "het Wetboek" genoemd), door de artikelen 106 tot 169 van het koninklijk besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van voormeld Wetboek (hierna "het uitvoeringsbesluit" genoemd) en door artikel 11, § 1 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen. Deze bepalingen, die de omzetting in het Belgische recht zijn van de zevende richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen d.d. 13 juni 1983 (RL 83/349/EEG), kunnen geraadpleegd worden op de website van de Balanscentrale.

1.2. TOEPASSINGSGBIED

Voormelde consolidatiebepalingen zijn van toepassing op de vennootschappen met de rechtsvorm van een handelsvennootschap naar Belgisch recht¹ en de openbare instellingen naar Belgisch recht die een statutaire opdracht vervullen van commerciële, financiële of industriële aard².

Het algemeen recht inzake consolidatie is niet van toepassing op de kredietinstellingen, de beleggingsondernemingen en de portefeuillemaatschappijen, die voor hun consolidatieverplichtingen onderworpen zijn aan specifieke wetgevingen. Het algemeen recht inzake consolidatie is evenmin van toepassing op de economische samenwerkingsverbanden en de landbouwvennootschappen³.

Voor de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen zijn de bepalingen inzake consolidatie zoals opgenomen in het Wetboek en het uitvoeringsbesluit enkel van toepassing voor zover de bepalingen van het koninklijk besluit van 13 februari 1996 betreffende de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen en van herverzekeringsondernemingen er niet van afwijken⁴.

1.3. CONSOLIDATIECRITERIA

Iedere vennootschap waarop het algemeen recht inzake consolidatie van toepassing is, moet een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opstellen, laten controleren en openbaar maken indien zij, alleen of gezamenlijk, één of meer dochterondernemingen controleert⁵.

Onder **controle** over een vennootschap moet worden verstaan, de bevoegdheid in rechte of in feite om een beslissende invloed uit te oefenen op de aanstelling van de meerderheid van de bestuurders of zaakvoerders of op de oriëntatie van het beleid⁶. De vennootschap die een controlebevoegdheid uitoefent over een andere vennootschap wordt de **moedervenootschap** genoemd; de vennootschap ten opzichte waarvan een controlebevoegdheid bestaat wordt de **dochtervenootschap** genoemd⁷.

¹ Artikelen 110 en 111 van het Wetboek.

² Artikel 11 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen.

³ Artikel 108 van het Wetboek.

⁴ Artikel 123, § 1, tweede lid van het Wetboek. Met ingang van het boekjaar dat aanvangt op of na 1 januari 2012 zijn de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen wat betreft hun geconsolideerde jaarrekening onderworpen aan het koninklijk besluit van 27 september 2009 op de geconsolideerde jaarrekening van de verzekeringsondernemingen en de herverzekeringsondernemingen.

⁵ Artikel 110 van het Wetboek.

⁶ Artikelen 5 en 7 van het Wetboek.

⁷ Artikel 6 van het Wetboek.

De controle kan exclusief of gezamenlijk worden uitgeoefend. In het laatste geval zijn een beperkt aantal vennoten overeengekomen dat beslissingen omtrent de oriëntatie van het beleid niet zonder hun gemeenschappelijke instemming kunnen worden genomen. Men spreekt dan van een **gemeenschappelijke dochtervennootschap**⁸.

Voor de toepassing van de bepalingen van het Wetboek inzake consolidatie, wordt verstaan onder **dochteronderneming**⁹, indien zij onder controle staan van een Belgische vennootschap,

1° de dochtervennootschap naar Belgisch of buitenlands recht

2° het Europees economisch samenwerkingsverband met zetel in België of in het buitenland, en

3° de instelling naar Belgisch of buitenlands recht, al dan niet openbaar, met of zonder winsttoogmerk, die, al dan niet ingevolge haar statutaire opdracht, een activiteit uitoefent van commerciële, financiële of industriële aard¹⁰.

Een **geassocieerde vennootschap** is elke vennootschap andere dan een dochtervennootschap of gemeenschappelijke dochtervennootschap waarin een in de consolidatie opgenomen vennootschap een deelneming bezit en waarin zij een invloed van betekenis uitoefent op de oriëntatie van het beleid. Behoudens tegenbewijs wordt deze invloed van betekenis vermoed indien de aan de deelneming verbonden stemrechten één vijfde of meer van het totaal aantal stemrechten van de aandeelhouders of vennoten van deze vennootschap belopen¹¹.

Een **consortium** kan ook verplicht zijn een geconsolideerde jaarrekening en jaarverslag op te stellen en openbaar te maken¹². In dat geval wordt elke vennootschap van het consortium als een consoliderende vennootschap beschouwd. Het consortium wordt gekenmerkt door een centrale leiding van de vennootschappen die het vormen, zonder dat zij moeder- of dochtervennootschappen zijn van elkaar, noch dochtervennootschappen zijn van één en dezelfde vennootschap¹³.

1.4. CONSOLIDATIEMETHODEN

Elk van de genoemde ondernemingen wordt op een verschillende wijze geconsolideerd¹⁴:

a. de exclusieve dochterondernemingen worden integraal geconsolideerd

Bij integrale consolidatie worden alle elementen van het actief en van het passief, alle rechten en verplichtingen en alle opbrengsten en kosten zowel van de moedervennootschap als van de dochteronderneming integraal in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. Het gedeelte van het eigen vermogen van de gecontroleerde onderneming dat aan de minderheidsaandeelhouders toebehoort, wordt geboekt in een afzonderlijke rubriek van het geconsolideerd eigen vermogen en van de geconsolideerde resultatenrekening¹⁵.

b. de gemeenschappelijke dochterondernemingen worden evenredig geconsolideerd

Bij de evenredige consolidatie worden alle posten van het actief en van het passief, alle rechten en verplichtingen en alle opbrengsten en kosten van de dochteronderneming in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen a rato van de rechten in haar kapitaal die door de consoliderende vennootschap en door de in de consolidatie opgenomen dochterondernemingen worden gehouden¹⁶.

c. de deelnemingen in geassocieerde vennootschappen worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode

Volgens deze methode worden de door de consoliderende vennootschap aangehouden deelnemingen geherwaardeerd: de historische aanschaffingsprijs van die deelnemingen wordt vervangen door het aandeel van de consoliderende vennootschap in het eigen vermogen van de geassocieerde vennootschap. Hetzelfde geldt voor het dividend. Bij deze methode worden de rekeningen van de geassocieerde vennootschap niet in deze van de consoliderende vennootschap geïntegreerd. Het gaat hier bijgevolg niet om een consolidatiemethode in de strikte betekenis van het woord, maar eerder om een bijzondere waarderingsmethode¹⁷.

⁸ Artikel 9 van het Wetboek.

⁹ Het Wetboek maakt een terminologisch onderscheid tussen een dochtervennootschap en een dochteronderneming.

¹⁰ Artikel 109 van het Wetboek.

¹¹ Artikel 12 van het Wetboek.

¹² Artikel 111 van het Wetboek.

¹³ Vennootschappen worden onweerlegbaar vermoed onder centrale leiding te staan wanneer deze centrale leiding voortvloeit uit tussen die vennootschappen gesloten overeenkomsten of uit statutaire bepalingen of wanneer hun bestuursorganen voor het merendeel bestaan uit dezelfde personen. Ze worden ook, behoudens tegenbewijs, vermoed onder centrale leiding te staan wanneer de meerderheid van hun aandelen door dezelfde natuurlijke of rechtspersonen, met uitzondering van overheden, wordt gehouden (artikel 10 van het Wetboek).

¹⁴ Artikel 134 van het uitvoeringsbesluit.

¹⁵ Artikel 136 tot 149 van het uitvoeringsbesluit.

¹⁶ Artikel 150 van het uitvoeringsbesluit.

¹⁷ Artikel 151 tot 157 van het uitvoeringsbesluit.

De moeder vennootschap dient in de toelichting tot de geconsolideerde jaarrekening de geconsolideerde ondernemingen te identificeren met opgave van de gebruikte methode. Ondernemingen die gebeurlijk uit de consolidatie worden weggelaten (cf. punt 3) moeten eveneens worden aangeduid en de weglating moet worden gemotiveerd.

2. VRIJSTELLINGEN VAN DE VERPLICHTING TOT CONSOLIDATIE

Het Wetboek bepaalt volgende vrijstellingen van de consolidatieverplichting:

2.1. CONSOLIDATIE DOOR DE MOEDERONDERNEMING

Om te vermijden dat in belangrijke groepsstructuren iedere onderneming, met uitzondering van het laagste niveau, tot consolidatie op het eigen niveau verplicht zou zijn, kan een Belgische vennootschap (D), die één of meer andere ondernemingen controleert, van consolidatie worden vrijgesteld indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan¹⁸:

- de vennootschap D is zelf de dochter van een (Belgische of buitenlandse) moeder vennootschap (M) die een geconsolideerde jaarrekening opstelt, laat controleren en openbaar maakt en waarin de vennootschap D en al haar dochters zijn opgenomen
- de aandeelhouders van D stemmen met een bijzondere meerderheid¹⁹ in met de vrijstelling
- de geconsolideerde jaarrekening van M wordt in België openbaar gemaakt in de taal waarin de gewone jaarrekening van D openbaar gemaakt wordt. Indien M een Belgische vennootschap is, zal zij zelf voor de publicatie zorgen, zodat D er zich toe kan beperken in haar gewone jaarrekening naar deze publicatie te verwijzen; indien M een buitenlandse vennootschap is zal D zelf voor de publicatie (en eventueel voor de vertaling) moeten zorgen
- in de gewone jaarrekening dient D te motiveren dat aan alle voorwaarden tot vrijstelling is voldaan (sectie VOL 5.17 of VKT 5.9).

Deze vrijstelling vervalt indien alle of een deel van de aandelen die zijn uitgegeven door een van de vennootschappen die moeten worden geconsolideerd, zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt in de zin van artikel 2, 3°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten²⁰. Deze uitzondering op de vrijstelling strekt ertoe het recht op informatie van het brede publiek te beschermen.

Deze vrijstelling is evenmin van toepassing indien de opstelling van een geconsolideerde jaarrekening of een geconsolideerd jaarverslag wordt verlangd ter voorlichting van de werknemers of hun vertegenwoordigers of op verzoek van de overheid of de rechter voor eigen kennisneming²¹.

2.2. KLEINE GROEPEN

Het Wetboek bepaalt tevens dat een moeder vennootschap van consolidatie wordt vrijgesteld²² indien zij, op geconsolideerde basis, niet meer dan één der volgende criteria overschrijdt²³:

. Jaaromzet (excl. btw)	29.200.000 EUR
. Balanstotaal	14.600.000 EUR
. Jaargemiddelde van het personeelsbestand	250

De Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) heeft deze criteria in haar advies C 103/1 dat in haar Bulletin nummer 44 van juni 1998 verschenen is, nader gepreciseerd. Zo moet een onderneming slechts een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaar maken indien zij de geldende criteria voor een tweede opeenvolgende keer overschrijdt.

Voor de overstap op de criteria die voor het eerst van toepassing zijn op de boekjaren die ingaan vanaf 1 januari 2005, geldt het volgende: een onderneming die tijdens het laatste vóór 1 januari 2005 begonnen boekjaar de drempels die op dat boekjaar van toepassing zijn, niet overschrijdt, maar wel deze die van toepassing zijn vanaf 1 januari 2005, moet deze overschrijding niet meerekenen voor het bepalen van het tijdstip waarop zij een geconsolideerde jaarrekening moet opstellen. Immers, het boekjaar vangt aan vóór de nieuwe criteria van kracht worden. Overschrijdt zij evenwel de nieuwe

¹⁸ Artikelen 113 en 114 van het Wetboek.

¹⁹ 90 % van de stemmen voor de naamloze vennootschappen, de Europese vennootschappen en de commanditaire vennootschappen op aandelen, 80 % van de stemmen voor de andere rechtsvormen.

²⁰ Artikel 114 juncto artikel 4 van het Wetboek.

²¹ Artikel 115 van het Wetboek.

²² Artikel 112 van het Wetboek.

²³ Artikel 16 van het Wetboek.

criteria ook gedurende de twee daaropvolgende boekjaren, dan moet zij voor het laatste boekjaar een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaar maken.

Voorbeeld:

Een onderneming overschrijdt voor het boekjaar van 1 januari 2004 tot 31 december 2004 de oude criteria maar niet de nieuwe. Voor de boekjaren van 1 januari 2005 tot 31 december 2005 en van 1 januari 2006 tot 31 december 2006 overschrijdt zij de nieuwe criteria. Zij moet een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaar maken vanaf het boekjaar van 1 januari 2006 tot 31 december 2006.

Voor een concreet voorbeeld wordt verwezen naar het Bulletin nummer 46 van mei 2000 van de CBN, blz. 21.

Ter vrijwaring van het recht op informatie van het brede publiek vervalt de vrijstelling zodra alle of een deel van de aandelen uitgegeven door één van de te consolideren ondernemingen, zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt in de zin van artikel 2, 3°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten²⁴. De vrijstelling vervalt eveneens indien het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening of het geconsolideerd jaarverslag verlangd wordt ter voorlichting van de werknemers of hun vertegenwoordigers of op verzoek van de overheid of de rechter voor eigen kennisneming²⁵.

2.3. DOCHTERONDERNEMINGEN VAN TE VERWAARLOZEN BETEKENIS

Het Wetboek bepaalt tot slot dat een moeder vennootschap die alleen maar dochterondernemingen heeft die, gelet op de beoordeling van het geconsolideerd vermogen, de geconsolideerde financiële positie of het geconsolideerd resultaat, individueel en tezamen, slechts van te verwaarlozen betekenis zijn, wordt vrijgesteld van de verplichting een geconsolideerde jaarrekening en een jaarverslag over de geconsolideerde jaarrekening op te stellen²⁶.

De CBN is van oordeel dat een moeder vennootschap slechts gebruik kan maken van het nieuwe artikel 110, tweede lid van het Wetboek indien, door het niet opnemen in haar geconsolideerde jaarrekening van dochterondernemingen (en dus in casu slechts een enkelvoudige jaarrekening op te maken) die, gelet op de beoordeling van het geconsolideerd vermogen, de geconsolideerde financiële positie of het geconsolideerd resultaat, individueel en tezamen, slechts van te verwaarlozen betekenis zijn, de gebruikers geen andere beslissingen zouden nemen dan deze op basis van een geconsolideerde jaarrekening die wel deze dochterondernemingen bevat.

Deze regel valt, zoals tevens gesteld door de bevoegde minister tijdens de parlementaire voorbereidingen, niet te herleiden tot het bepalen van een percentage van bijvoorbeeld het geconsolideerde balanstotaal of de geconsolideerde omzet. De regel moet integendeel mede kwalitatief beoordeeld worden. (CBN-advies 2012/10 - Te verwaarlozen betekenis, van 4 juli 2012; zie de website van de CBN voor het volledige advies).

3. CONSOLIDATIEKRING

Worden in de consolidatie opgenomen²⁷:

- de consoliderende vennootschap
- haar dochterondernemingen naar Belgisch of buitenlands recht die integraal of evenredig worden geconsolideerd.

Een geassocieerde vennootschap is niet opgenomen in het geconsolideerd geheel, maar wordt in de jaarrekening opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode²⁸.

Een dochteronderneming wordt buiten de consolidatie gelaten wanneer²⁹:

- zij in vereffening is of besloten heeft haar bedrijf stop te zetten
- er niet meer kan van worden uitgegaan dat die dochteronderneming haar activiteit zal voortzetten
- haar opname in de consolidatie tegen het beginsel van het getrouw beeld zou indruisen, voor zover zij een feitelijke dochteronderneming is.

Die dochteronderneming wordt in de jaarrekening opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode³⁰.

²⁴ Cf. voetnoot 20.

²⁵ Cf. voetnoot 21.

²⁶ Artikel 110, tweede lid van het Wetboek.

²⁷ Artikelen 106 tot 112 van het uitvoeringsbesluit.

²⁸ Artikel 134, 3° van het uitvoeringsbesluit. Uitzondering: wanneer de toepassing van die methode van te verwaarlozen betekenis is ten opzichte van het beginsel van het getrouw beeld (artikel 157 van het uitvoeringsbesluit).

²⁹ Artikels 108 en 109 van het uitvoeringsbesluit.

³⁰ Artikel 110 van het uitvoeringsbesluit.

Een dochteronderneming mag buiten de consolidatie worden weggelaten wanneer³¹:

- zij een te verwaarlozen betekenis heeft t.o.v. het geheel³²
- de effectieve controlebevoegdheid op die dochteronderneming, op basis waarvan de consolidatie zou moeten gebeuren, op een ingrijpende en duurzame wijze wordt bemoeilijkt
- de gegevens die nodig zijn om die dochteronderneming in de consolidatie op te nemen, niet zonder onevenredige kosten of onverantwoorde vertraging kunnen worden verkregen
- de aandelen van die dochteronderneming uitsluitend met het oog op een latere vervreemding worden gehouden.

4. OPENBAARMAKING VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

4.1. VORMVOORWAARDEN

De neerleggingsmodaliteiten zijn nagenoeg identiek met die welke voor de gewone (enkelvoudige) jaarrekeningen gelden.

Er bestaat geen verplicht standaardformulier voor de geconsolideerde jaarrekening. Deze moet wel worden voorafgegaan door sectie 1.1 van het "Volledig model van jaarrekening"³³. Een elektronische versie ervan (in MS-Word-formaat) kunt u gratis downloaden vanuit de website van de Balanscentrale.

De Balanscentrale heeft, in samenwerking met de Commissie voor Boekhoudkundige Normen, een standaardmodel opgesteld voor de geconsolideerde jaarrekening. Het bevat zowel de balans en resultatenrekening als het geheel van vermeldingen en toelichtingen die worden voorgeschreven door titel II, hoofdstuk VI van het uitvoeringsbesluit. U kunt dat model gratis vanuit de website van de Balanscentrale downloaden. Het gebruik van dit model is facultatief: er is m.a.w. geen verplichting om de bij de Nationale Bank neergelegde geconsolideerde jaarrekening volgens dit model op te stellen.

4.2. DRAGER VAN DE NEER TE LEGGEN GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

De geconsolideerde jaarrekening wordt in principe in de vorm van een pdf-bestand via het internet bij de Nationale Bank neergelegd. De geconsolideerde jaarrekening van een buitenlandse vennootschap of een Europees economisch samenwerkingsverband naar buitenlands recht mag evenwel nog op papier worden neergelegd³⁴.

4.3. KEUZE VAN DE MUNTEENHEID EN DE MUNT

De geconsolideerde jaarrekening moet in principe in duizenden EUR worden uitgedrukt. De onderneming waarvan het geconsolideerde balanstotaal meer dan één miljard EUR bedraagt, mag echter haar geconsolideerde jaarrekening ook in miljoenen EUR uitdrukken.

In beide gevallen moet de gekozen munteenheid op het eerste blad van de geconsolideerde jaarrekening worden vermeld.

De geconsolideerde jaarrekening mag evenwel worden opgesteld in de munt van een lidstaat van de OESO wanneer deze munt de meest relevante munteenheid is voor de verrichtingen, voor de activa en de passiva en voor de resultaten van het geconsolideerd geheel³⁵.

4.4. BETALING VAN DE NEERLEGGINGSKOSTEN

De neerleggingskosten van een geconsolideerde jaarrekening zijn dezelfde als die voor de enkelvoudige jaarrekening opgesteld volgens het "Volledig model van de jaarrekening".

5. NEERLEGGING VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING EN HET GECONSOLIDEERDE JAARVERSLAG VAN EEN BUITENLANDSE VENNOOTSCHAP

De verplichting om desgevallend een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag neer te leggen geldt eveneens voor buitenlandse vennootschappen met een bijkantoor in België en voor buitenlandse vennootschappen waarvan de effecten in België genoteerd zijn in de zin van artikel 4 van het Wetboek³⁶.

³¹ Artikel 107 van het uitvoeringsbesluit.

³² Indien verschillende dochterondernemingen aan deze voorwaarden voldoen, mag voor elk van hen van deze mogelijkheid slechts gebruik worden gemaakt indien zij samen nog steeds aan de gestelde voorwaarde voldoen.

³³ Artikel 174, § 3, eerste lid van het uitvoeringsbesluit.

³⁴ Artikel 175, 2de lid van het uitvoeringsbesluit.

³⁵ Artikel 171, lid 2 van het uitvoeringsbesluit.

De buitenlandse vennootschappen met een bijkantoor in België:

- afkomstig uit een lidstaat van de Europese Unie, die door hun nationaal recht verplicht zijn hun geconsolideerde jaarrekening in hun land van herkomst openbaar te maken, moeten in België, naast hun gewone jaarrekening en jaarverslag, ook een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag neerleggen. Indien deze vennootschappen in hun land van herkomst conform de zevende richtlijn vrijgesteld zijn van de openbaarmaking van hun eigen geconsolideerde jaarrekening omdat er op een hoger niveau een geconsolideerde jaarrekening openbaar gemaakt werd, dan moet deze laatste geconsolideerde jaarrekening bij de Nationale Bank van België worden neergelegd
- afkomstig uit een land dat geen lidstaat is van de Europese Unie, die een rechtsvorm hebben die vergelijkbaar is met een kapitaalvennootschap naar Europees recht, die dochterondernemingen controleren en die qua omvang beantwoorden aan de criteria van de zevende richtlijn, moeten in België naast hun enkelvoudige jaarrekening en jaarverslag ook hun geconsolideerde jaarrekening en hun geconsolideerde jaarverslag neerleggen.

De neerlegging van de enkelvoudige jaarrekening en het enkelvoudig jaarverslag, enerzijds, en van de geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerd jaarverslag, anderzijds, zijn twee afzonderlijke juridische handelingen. Elk van beide neerleggingen moet aan de vorm- en betalingsvoorwaarden voldoen die door titel III, hoofdstuk II van het uitvoeringsbesluit zijn opgelegd.

Meer informatie over de neerleggingsplicht voor in België gevestigde vennootschappen naar buitenlands recht is te vinden in het advies 110-10 van 14 januari 2009 van de Commissie voor Boekhoudkundige Normen (www.cnc-cbn.be).

³⁶ Artikelen 81, 82, 83 en 107 van het Wetboek. Artikel 4 van het Wetboek definieert genoteerde vennootschappen als vennootschappen waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt in de zin van artikel 2, 3°, van de wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.